

ชื่อเรื่อง : กลยุทธ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนของ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ
คำสำคัญ : ห้องเรียนเสมือน, การเรียนการสอน
ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นลินี ทองประเสริฐ
ปีที่วิจัย : พ.ศ. 2552

บทคัดย่อ

กลยุทธ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information & Communication Technology, ICT) และระบบบริหารการจัดการ (Intellectual Management Systems) การเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากรกลุ่มเป้าหมายมีอยู่ 2 กลุ่มคือ อาจารย์และนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในรูปแบบห้องเรียนเสมือน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ โดยเลือกมหาวิทยาลัยราชภัฏที่มีการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนเป็นหลัก จำนวน 8 แห่ง ๆ ละ 2 ห้องเรียน โดยกระจายตามภาคทั่วประเทศ เครื่องมือที่ใช้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรกใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏที่เลือกแต่ละมหาวิทยาลัย ๆ ละ 2 ห้องเรียน จำนวน 80 คน รวม 640 คน และแบบสัมภาษณ์ (Semi-structural Interview) อาจารย์ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนแห่งละ 3 คน รวม 24 คน โดยสมมติฐานการวิจัยได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากรเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร ทักษะความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์ การรับรู้คุณค่าของเทคโนโลยีการสื่อสาร วัฒนธรรมการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความร่วมมือกันในองค์กร มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของห้องเรียนเสมือน

ผลการวิจัยพบว่า

พบว่า มีเพียง 4 ปัจจัยเท่านั้นที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ คือ 1) การรับรู้คุณค่าของการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนสามารถกระตุ้นให้อยากเรียน และแลกเปลี่ยนความรู้กับอาจารย์และเพื่อน ๆ มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้เรียนมีความเห็นว่า ยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนการสอนแบบนี้ ผู้เรียนยังยึดติดอยู่กับการเรียนการ

สอนในชั้นเรียนแบบเดิมมากกว่า สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้สอน หากมหาวิทยาลัยต้องการเพิ่มคุณภาพของการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วม ลดช่องว่างระหว่างผู้เรียน และสร้างเครือข่ายความรู้ ตลอดจนเน้นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2) วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนใน 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏยังมีวัฒนธรรมการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เรียนมักจะยึดปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่อาจารย์กำหนดให้อย่างเคร่งครัด และมักจะไม่มั่นใจกับการแสดงความคิดเห็น โดยผ่านสื่อออนไลน์ เนื่องจากเกรงว่าความคิดเห็นที่แสดงออกไปอาจจะไม่ถูกต้อง หรือถูกวิจารณ์ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนที่ตอบว่าถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยจะมีนโยบายสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ก็ตาม ในทางปฏิบัติแม้จะมีเว็บบอร์ดไว้ให้นักศึกษาได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่ยังไม่มีการใช้ในการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ เหตุผลก็คือ ส่วนใหญ่มีการเรียนการสอนแบบผสม โดยมีการเรียนการสอนในชั้นเรียนเต็มตามเวลา และมีห้องเรียนเสมือนเพื่อเป็นการสอนเสริม โดยวิธีการสอนยังคงเป็นอาจารย์ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากผู้เรียนเห็นว่า ผู้สอนต้องมีความรอบรู้ และผู้สอนเชื่อว่า คุณภาพการเรียนการสอนที่ดีขึ้นอยู่กับผู้สอนเป็นหลัก 3) วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านความเป็นปัจเจกนิยม/กลุ่มนิยม ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เรียนมีความเป็นกลุ่มนิยมมากกว่าที่จะเป็นปัจเจกนิยม ผู้เรียนชอบที่จะทำงานที่อาจารย์มอบหมายให้โดยผ่านสื่อออนไลน์กับเพื่อนเป็นกลุ่ม มากกว่าที่จะทำงานคนเดียว โดยมีความไว้เนื้อเชื่อใจกันในระหว่างเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญที่ยึดเหนี่ยวสัมพันธ์ภาพภายในกลุ่ม และถ้าได้รับมอบหมายให้ทำงานคนเดียวแล้ว จะมีความมั่นใจว่าสามารถทำให้งานสำเร็จได้น้อยกว่าการทำงานกลุ่ม 4) ปัจจัยสุดท้ายที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือน ได้แก่ ทักษะและความชำนาญในการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียน โดยคุณภาพการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนจะมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้อีเมล เว็บบอร์ด เป็นสื่อกลาง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มหาวิทยาลัยราชภัฏควรจะสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย และระบบเครือข่ายที่มีความสามารถในการสื่อสารข้อมูล ตลอดจนบุคลากรที่ทำการถ่ายทอดความรู้ ฝึกอบรม และถ่ายทอดเทคนิคต่าง ๆ ให้อาจารย์อย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้มหาวิทยาลัยควรจะมีระเบียบแบบแผนการปฏิบัติของสถาบันในการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้โดยผ่านสื่อออนไลน์ โดยกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และมีการประเมินผลจากการใช้สื่อเหล่านี้เพิ่มเติม นอกเหนือจากการสอนในชั้นเรียน

สำหรับแนวทางในการบริหารจัดการเกี่ยวกับวัฒนธรรมในการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนความรู้ เนื่องจาก ยังมีระยะห่างของอำนาจระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนในระดับหนึ่ง แนวทางการเรียนการสอนควรจะต้องมีการมอบหมายงาน หรือกรณีศึกษาให้นักศึกษาได้ค้นคว้าข้อมูล ตลอดจนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ๆ โดยผ่านสื่อออนไลน์ โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน และที่ปรึกษาผ่านทางอีเมล หรือเว็บบอร์ด นอกจากระยะห่างของอำนาจแล้ว การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ก็เป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนแนวทาง ควรลดระดับความต้องการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนในการแสดงออก และเพิ่มเนื้อหาหรือความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาบนเว็บให้สมบูรณ์มากขึ้น และมีเว็บบอร์ดเป็นช่องทางให้นักศึกษาและอาจารย์ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และควรเสริมแรงจูงใจ และสุดท้ายพบว่าวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้เรียนมีความเป็นกลุ่มนิยม มากกว่าที่จะเป็นปัจเจกนิยม การเรียนการสอนควรมีการมอบหมายงานกลุ่ม และทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์มากขึ้น

แนวทางในการเสริมให้บุคลากรมีพันธกิจร่วมกัน ควรมีมาตรการเสริมสร้างแรงจูงใจ เช่น การกำหนดให้การเรียนการสอนแบบห้องเรียนเสมือนเป็นภาระงานที่สามารถใช้ทดแทนภาระงานสอนในชั้นเรียน มีการส่งเสริมให้มีการอบรม หรือศึกษาเพิ่มเติม และทำให้บุคลากรรับรู้คุณค่า และเข้าใจร่วมกันว่าเป็นพันธกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับแนวทางในการเพิ่มศักยภาพในการใช้คอมพิวเตอร์ และเครื่องมือการสื่อสาร มหาวิทยาลัยควรมีสุนัขปฏิบัติหน้าที่คอยทำหน้าที่ฝึกอบรมเทคนิคการปฏิบัติ เช่น การทำมัลติมีเดีย และทำหน้าที่ช่วยเหลืออาจารย์ในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนออนไลน์ ตลอดจนอบรมทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ ให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

กิตติกรรมประกาศ

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏหลาย ๆ แห่งได้มีการนำระบบการศึกษาแบบห้องเรียนเสมือนมาเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการเสริมการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ ทำให้อาจารย์กับ นักศึกษาสามารถสื่อสาร และมีปฏิสัมพันธ์กันแบบภาวะต่างเวลา (Asynchronous) ซึ่งทำให้ผู้เรียนในระบบห้องเรียนเสมือนสามารถเชื่อมต่อเข้าไปศึกษาได้จากทุกที่ทุกเวลา อย่างไรก็ตาม การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของห้องเรียนเสมือนส่วนใหญ่จะ มุ่งเน้นที่ปัจจัยทางเทคโนโลยี โดยละเลยปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับตัวอาจารย์และนักศึกษา ตลอดจนปัญหาอื่น ๆ อาทิเช่น วัฒนธรรมในองค์กร ที่เกี่ยวกับระบบและการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยจึงหวังว่าผลการศึกษาในครั้งนี้ อาจจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงและนำเสนอต้นแบบของการจัดการเกี่ยวกับระบบห้องเรียนเสมือนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.จตุรงค์ ศรีวงศ์วรรณ อาจารย์สงศรี ลีหิรัญญพงศ์ ที่ได้ช่วยสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและบันทึกข้อมูล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หทัยรัตน์ ควรูดี ที่ได้ช่วยประสานในการเก็บข้อมูล ตลอดจนอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 8 แห่งที่ได้เป็นธุระในการในจัดเก็บข้อมูล และสุดท้ายขอขอบคุณอาจารย์และนักศึกษาทุกท่านที่ได้สละเวลาให้ความร่วมมือให้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อทีมงาน งานวิจัยจนสำเร็จลุล่วง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นลินี ทองประเสริฐ

พฤศจิกายน 2552